

מס עושר עכשיו

בעוד מס פרוגרסיבי על הכנסה מבוסס על ההיגיון של חלוקה מחדש של פירות הצמיחה, מס על עושר בתקופה של היעדר צמיחה מבוסס על ההיגיון של חלוקה מחדש של הפגיעה הכלכלית

16:10 08.06.2020 מאת: **אריה קרמפף, עאמר אבו קרן**

משבר הקורונה מציב את קובעי המדיניות בישראל בדילמה לא פשוטה. הצרכים של כמיליון עובדים שפוטרו או הוצאו לחופשה כפויה, ושל עשרות אלפי עסקים קטנים העומדים על סף קריסה, דורשים הגדלת תקציב המדינה בטווח המייד, ובעתיד יידרשו מקורות נוספים כדי להניע מחדש את גלגלי הכלכלה.

האטה כלכלית היא תמיד אירוע קשה הכרוך במחיר חברתי ובסבל של פרטים. כל שכן כשההאטה הכלכלית היא תוצר של אירוע יוצא דופן כמו הקורונה, הכרוכה בחוסר ודאות קיצוני: גם למומחים אין ידיעה ברורה מתי תושג שליטה מלאה על התפשטות המגפה. כמו כן, עדיין לא ידוע מהו היקף הנזק הכלכלי שבעלותו נאלץ לשאת.

יש הטוענים כי אי-הוודאות מצדיקה עמדה פיסקלית שמרנית יותר. לפי טענה זו, על אף הפגיעה החברתית והעסקית בטווח הקצר, יש לשמור על המדיניות הפיסקלית של הממשלה, תוך הסתפקות ברמת תמיכה מינימלית עד סופו של המשבר. עמדה שמרנית זו נסמכת על ההנחה כי מקורות המימון המקובלים - מיסוי של הכנסות והנפקת חוב - הם המקורות היחידים העומדים לרשותה של הממשלה.

אולם הנחה זו אינה נכונה. בידי ממשלות נתונים מקורות נוספים, שהם אמנם פחות קונבנציונליים, אך בתנאים הקיימים יש לשקול שימוש בהם ולהיות ערוך לכך. אחד ממקורות אלו הוא מס עושר.

להבדיל ממס הכנסה ומס חברות המוטלים על פירות הצמיחה, וממסים עקיפים המוטלים על עסקות כלכליות, מס עושר מוטל על נכסים פרטיים. הפופולריות של הרעיון נסקה בעקבות ספרו של תומאס פיקטי, שהראה כי בעשורים האחרונים, אי השוויון בנכסים - שבמשך שנים הוזנח על-ידי חוקרי אי השוויון - הוא גורם משמעותי יותר מאשר אי השוויון בהכנסות. לכן, המדיניות החברתית המסורתית, שמתמקדת בחלוקה מחדש של ההכנסות, מוגבלת ביכולתה לטפל בגידול המהיר של הפערים החברתיים.

בתקופה של מיתון כלכלי, ואולי אף שפל, ההצדקה להטיל מס על נכסים פרטיים עולה בקנה אחד עם היעילות הכלכלית. בעוד מס פרוגרסיבי על הכנסה מבוסס על ההיגיון של חלוקה מחדש של פירות הצמיחה, מס על עושר בתקופה של היעדר צמיחה מבוסס על ההיגיון של חלוקה מחדש של הפגיעה הכלכלית.

מערכת המיסוי הפרוגרסיבית ומדיניות החלוקה-מחדש של ההכנסות מבוססת על ההנחה של צמיחה מתמדת. בתקופה של מיתון מתמשך והכנסות נמוכות, היכולת של מערכת זו

להתמודד עם הפערים החברתיים מצטמצמת. מס על עושר יאפשר לאזן את חלוקת הנטל שהחברה האנושית נושאת בו בתקופה של היעדר צמיחה.

בישראל לא קיימים נתונים רשמיים לגבי היקף העושר של פרטים. על פי רשימת המיליארדרים של פורבס ל-2019, היקף הנכסים של 100 האנשים העשירים בישראל מגיע לכדי 665 מיליארד שקל. אם יוטל מס עושר בשיעור של 2% בלבד על 100 האנשים העשירים בישראל, שלכולם נכסים בשיעור העולה על מיליארד שקל, הסכום יכסה כשליש מגודלה של החבילה הפיסקלית שהבטיחה ממשלת ישראל לטיפול במשבר הקורונה, וכמעט 3% מהתקציב השנתי.

הקשיים באכיפה של מס עושר ידועים. אולם הכלכלה שאנו חיים בה נמצאת בתהליך של שינוי, ומה שנתפש בלתי אפשרי בעבר נהפך להכרחי. בחודשים הקרובים ישראלים רבים יווכחו לדעת כי חלומותיהם התנפצו, כי הם נאלצים לעבוד בעבודות שלא עלה על דעתם לעבוד בהן, וייתכן אף שחסכוניותיהם עומדים בסכנה. מס עושר אמנם לא ימלא את הקופה הציבורית עד סופה, אולם בתנאים הקיימים מס כזה אינו רק הוגן יותר מבחינה חברתית, אלא גם תואם את התנאים הכלכליים הנוכחיים.

הכותבים הם חברי צוות כלכלה בצוותי המומחים של המש"ב